

lizem sta se pred vojno razvijala rapidno, med vojno se razvijata skoraj bliskovito. Saj delata z neprimerno cenejšimi delavskimi močmi, nego stari evropejski kapitalizem. V sedanji vojni ureja Evropa svoje razmere za stalno, da se potem v dolgi dobi miru pripravi na boj bele rase proti žolti. »Žolta nevarnost« bo v dogledni dobi postala značnica za novi »panazijski« imperializem, ki bo diktilal beli rasi jedinstvo itd. Dotlej se pa morajo evropska vprašanja rešiti, — saj se nam zde majhna v primeri z novimi nalogami. Ali naj nas nove tvorbe evropskih imperializmov in velezvez motijo v razvoju in izroču Mongolu?

S samoodločbo držav postane nujna tudi njih notranja uredba. Geslo »reforma« se razlega povsod. Avtonomija, ali centralizem? To vprašanje je tesno zvezano z ureditvijo današnjega našega gospodarskega vprašanja, — da je nova ureditev države potrebna, o tem smo si jedini z Rennerjem. Naumannom, Tiszó. Le o smeri in o potih te ureditve bo mnogo mneni, mnogo programov in mnogo borb zanje. To vse pa pomeni razvoj, kam in kako.

Zavezanec.

Spisal J. Servec, c. kr. sodnik v Šmarju p. J.

I.

Pogostem opazujemo, da se dolžnik svojih dolgov, naj si jih je kedaj napravil iz lahkomišelnosti ali tudi moral napraviti v stiski, ne more znebiti kljub vsem poštenim naporom, ker se vsled vedno novih iztirjevalnih stroškov njegovi dolgovi vedno le večajo in večajo; končno se mu pusti komaj še toliko življenja, da nanovo naraščajoče stroške s svojim pičlim zaslužkom sproti poravnava, nikakor pa ni zanj rešitve iz preračunjeno nanj se valečih bremen.

Pač naj ščitijo zavezanca škode vsled izvršilnih stroškov pogiatvitno naslednje določbe izvršilnega reda:

§ 74 določa, da je zavezanec praviloma le dolžan plačati zahtevajočemu upniku stroške izvršilnega postopanja, ki mu jih je

prizadel in ki so potrebni za uresničbo pravice; upnikova pravica do povračila ne že pravomočno prisojenih izvršilnih stroškov ugasne, ako ne zahteva njih sodne določbe najpozneje v enem mescu po dognani ali ustavljeni izvršbi.

Po § 256 odst. 2 neha za zahtevajočega upnika z rubežem pridobljena zastavna pravica in ž njo cela izvršba, ako se ne predlaga dovolitev prodaje v enem letu po dnevu opravljenega rubeža ter se prodajno postopanje ne nadaljuje v redu;

določbe §§ 27, 96 in 263 omejujejo izvršbo le na objekte, ki so za pokritje tirjatve potrebni; § 39 št. 8 ustavlja izvršbo, če ni upati, da se doseže z nadaljevanjem in izvedbo izvršbe znesek, ki presega stroške dotične izvršbe; —

po § 49 ni moči zavezanca, ki je že prisegel razodetno prisego, siliti k ponovni prisegi, oziroma k ponovnemu zaporu, ker se je prvič branil priseči ter bil zaradi tega 6 mesecev zaprt: a) če se verjetno ne izkaže, da si je po prvi prisegi oziroma po prvem zaporu pridobil imovino, ali b) če od takrat vsaj niso potekla več kot 3 leta; —

§ 129 o ustavitvi prisilne uprave, če sploh ali vsaj za daljši čas ni upati takih doneskov, ki bi se mogli uporabiti za poplačilo zahtevajočega upnika;

§ 201 o spremembi prisilne dražbe v prisilno upravo, če že povprečni letni čisti donesek prisilne uprave pokrije dogovorjene anuitete ali druga dogovorjena odplačila z obrestmi vred ali celo pokrije vso terjatev zahtevajočega upnika;

§ 142, da je moči opustiti drugo cenitev zemljišča v dražbenem postopanju, če še ni poteklo več ko eno leto od časa, ko se je že dotično zemljišče cenilo o priliki poprejšnjega, pred koncem dražbe ustavljenega dražbenega postopanja in se med tem kakovost posestva ni bistveno spremenila;

posredno tudi določbe glede za zaslužek in preživljanje zavezanca z rodbino vobče neizogibno potrebnih imovinskih kosov; —

in določbe o varstvu neizogibno potrebnih dohodkov zavezanca ali gotovega dela njegove stalne plače v zmislu §§ 250, 251, 290—293, 330, čl. VII—IX, XXIX in XXX uvodnega zakona k izvršilnemu redu ter zakonov z dne 29. aprila 1873 št. 68 drž. zak., z dne 21. aprila 1882 št. 123 drž. zak., z dne 26. maja 1888 št. 75 drž. zak., in z dne 17. maja 1912 št. 104 drž. zak.

Res, da vse te in druge določbe dokaj branijo zavezanca gospodarskega pogina, vendar bi bilo treba določb, ki ga še holje varujejo izterjevalnih stroškov, da tako ne pride v položaj, ki v njem ne more ni živeti ni umreti in ki žene končno vendar marsikoga v obup ali ga pa gospodarski izpridi, t. j. ga pripravi v to, da se namenoma znebi premoženja, ker ga dovede do prepričanja, da mu poštenim potom itak ni pomoči.

Vsled tega pa ne pride v škodo samo zavezanec, ki je imel še dobre namene, temveč tudi upnik, ki ne more več dobiti pokritja. Ker tako trpi tudi splošno gospodarsko življenje, bilo bi treba posebno v sedanjih vojnih časih in v prvem času po vojni veliko bolj ozirati se na način izterjavanja.

Določbe poravnalnega postopanja in novega konkurznega postopanja v tem oziru še vedno ne morejo zadostovati, ker je vendar že vsako tako postopanje smatrati za poslednji pripomoček in deloma že za ominožno sredstvo, po katerem marsikdo nerad seže, posebno ne človek, ki še vedno upa, da si bo vendar kedaj — kakor pravi ljudski glas — solidnim potom pomagal iz zadrege. —

V gori označeni položaj že pride na primer dolžnik, če si nakoplje pri več različnih upnikih dolgov in če vsak upnik svojo, morda le majhno terjatev iztožuje po pravnem zastopniku, tako, da se vsaka terjatev vsled naraslih pravnih stroškov že skoraj za tretjino poveča. Upniki sicer potem čakajo z izvršbami navadno vsaj tako dolgo, da si more neimoviti dolžnik pridobiti kaj malega; potem pa se pogostem primeri, da sežejo vsi upniki z izvršbami na ta majhni prislužek in napravijo nove stroške. Ko si dolžnik zopet s težavo kaj pridobi, se ponavljajo enaki številni in dragi predlogi, čeravno upniki mnogokrat prav dobro vedo, da jih velika večina v tedanjem zavezančevem zarubljivem premoženju nikakor ne more najti zadostnega pokritja. S tem se začasno le doseže, da nastali izvršilni stroški večkrat že celo presegajo prvotne terjatve in potem visé kakor Damoklejev meč nad zavezancem ter mu jemljejo vsako veselje do nadaljnega dela, ker uvideva, da ne dela več za sebe, ampak le za tuje interese!

S takimi opetovanimi, že na prvi pogled brezuspešnimi izvršilnimi predlogi pa se zavezanec običajno le preganja, če je upati, da si dolžnik še kedaj pridobi premoženja z lastnim delom ali z dedščino, ali da se mu zviša plača toliko, da postane deloma zarubljiva

itd., skratka če je upati, da se iz tega bodočega premoženja vendar lahko poplača vsa množina poprej povsem nepotrebnih stroškov.

Da se tak način postopanja prepreči, ne zadostuje, kakor uči izkušnja, te uvodoma navedene zakonite določbe.

Treba bi bilo zakonitim potom omejiti dopustnost novih izvršilnih predlogov v tem zmislu, da bi se smeli taki predlogi zavrniti, če očitno ni nobenega kritja, ker je n. pr. pri drugi mobilarni izvršbi še pred kratkim poročal izvršilni organ, da pri zavezancu ni najti nobenih zarubljenih premičnin, ali da se jih je našlo le toliko, da komaj zadostuje za terjatev prejšnjih zahtevajočih upnikov.

Vsled tega naj bi se določil primeren rok n. pr. $\frac{1}{4}$ leta, da se pred njegovim potekom po tako ugotovljeni negativni mobilarni izvršbi ne bi smelo ugoditi splošnim izvršilnim predlogom glede zavezančevih premičnin in bi se morale po drugih sodiščih že dovoljene take izvršbe pod izgubo stroškov zavrniti. V ta namen bi pa bilo treba pri izvršilnem sodišču zaradi potrebne evidence o takih negativnih izvršbah uvesti sezname —, kakor so se bili uvedli podobni sezname o položenih razodetnih prisegah z ozirom na določbo § 49 izvrš. r. z naredbo pravosod. ministrstva od 16. junija 1902, št. 28 naredbe, na okrajnih sodiščih, pri sodnih dvorih in na večjih okrajnih sodiščih po deželi.

Samo tedaj, kadar se v izvršilnem predlogu navajajo določne nove zarubljive premičnine zavezanca, bi se naj smela kljub označenemu negativnemu poročilu izvršilnega organa dovoliti izvršba, vendar bi se takemu predlogu stroški le pripoznali, če se izkaže njegova dejanska uspešnost ali izkaže, da dotična izvršba le vsled devastacije in podobnega delikta, ali vsled izpodbojne pogodbe in podobnega ni imela uspeha.

Enako pa naj bi veljalo tudi pri izvršbah na nevknjižene terjatve zavezanca vsaj v najbolj običajnem in lahko izvedljivem slučaju, da je za dovolitev in opravo izvršbe pristojno sodišče zavezančeve občne podsodnosti (§ 18 izvrš. r.), ter bi se tukaj že iz navedene visokosti zarubljene terjatve spoznala event. nepotrebnost nove izvršbe na isto terjatev.

Seveda bi morala dajati sodišča na informativna vprašanja upnikov o vsebini označenih seznamov glede negativnih mobilarnih izvršb in glede izvršb na nevknjižene terjatve točna pojasnila, da zahtevajoči upniki ne bi zamudili pravočasnega izterjavanja. Tudi

bi se v ta namen, da se upniki obvarujejo tozadevne škode, lahko določilo, da se zahtevajočemu upniku na zahtevo zagotovi z zaznambo na seznamih prioriteta zastavne pravice z onim časom, ko je došlo k sodišču njegovo vprašanje o že tekočih izvršbah in obenem naznanilo, da namerava predlagati izvršbo. Ta prioriteta bi se pozneje le upoštevala, če se v primernem zakonito določenem roku po dobljenem uradnem obvestilu, da zoper izvršbo ni ovire, izvršba zares predlaga. Vendar se za označena vprašanja in naznanila, ki se naj smatrajo le kot informacije za vlogo, sploh ne bi priznavali nobeni stroški.

Pri zemljiškoknjižno zavarovanih terjatvah bi se dala podobna ureditev težko izvesti, ker se vrednosti zemljišč pogostem bistveno spreminjajo, vsled česar se ne bi dalo zlahka zanesljivo presoditi, če bo predlagana prisilna osnova zastavne pravice še kedaj dovedla do uspešne izterjatve; tudi zadevajo stroški nepotrebne vknjižbe navadno konечно upnika samega, ker se zavezanec, kateremu se že enkrat posestvo proda, vobče še le redkokedaj opomore.

II.

Pa tudi v postopanju za razdelitev najvišjega ponudka na javni dražbi prodanih nepremičnin pušča izvršilni red upniku preveč svobode in sicer tukaj ne samo napram zavezancu, temveč tudi napram ostalim vknjiženim upnikom.

V zmislu §-a 216 izvrš. r. se odkaže upnikom tudi, če sploh ne prijavijo svoje terjatve k razdelilnemu naroku, njih vknjižena terjatev v celem obsegu ter vrhu tega še 3letne obresti od dneva domika nazaj.

Kolikokrat se odkažejo take terjatve, dasi sploh ne obstoje več, ali je vsaj del glavnice, večinoma pa vsaj del obresti odplačan! Vzrok, da se tako neutemeljeni odkazi tako pogostem dogajajo, pa tiči baš v tem, ker tem že plačanim upnikom — če hočejo v kalnem ribariti t. j. nepoštenim potom doseči vnovič plačilo svoje terjatve — ni treba nič drugega storiti kakor da tedaj, ko dobe vabilo k razdelilnemu naroku, in tudi pozneje še molčijo, ko prejmo vdrugič plačilo svoje terjatve.

Res je sicer, da se tudi lahko dolžnikom očita del krivde, ker niso skrbeli za pravočasni izbris, vendar je uvaževati, da je veliko

število takih dolžnikov posebno med kmeti, ki se še vedno dovolj ne zavedajo važnosti vknjižbe, in da tudi marsikdo ni vedno v stanu sproti prepričati se, če se je izbrisal plačani dolg ali odplačani del dolga. Tudi se pogostem zaradi izbrisnih stroškov sploh ne zahteva izbris, ter zato niti ni običajno, da se zastavna pravica za odplačane dele glavnice in plačane obresti sproti izbriše.

Pač pa je utemeljeno, da se vsaj takrat, ko gre za definitivno izplačilo dolga iz zastavljene nepremičnine t. j. pri razdelitvi izkupila — v tem oziru strogo postopa ter bi se naj že v vabilu k razdelilnemu naroku zemljiškoknjižni upnik izrecno pozval in poučil, da če ne prijavi svoje terjatve, ž njo sploh ne pride več na vrsto.

Seveda bi bilo treba tudi najti sredstev, da se take upnike zanesljivo in primerno opozori na dalekosežne posledice zamujene prijave. Zaradi tega naj bi se poleg že sedaj predpisanega razglasa na sodni deski tudi še skrbelo, da se prejemnika vabila k razdelilnemu naroku že z izvanredno kakovostjo tega vabila (n. pr. obdanega s širokim rdečim robom) opozori na njegov važen pomen; tudi bi naj bili v tem vabilu predtiskani predali za prijavo važnih okolnosti n. pr. glede visokosti in naslova vknjižene terjatve, in že vnaprej izpolnjeni po sodišču, tako da bi bilo treba sprejemniku edino le izpolniti predale glede poplačila ali delnega odplačila terjatve, stroškov in obresti. Konečno bi moralo imeti vabilo posebno očitno tiskani dostavek, da se, če upnik ne da o tem pojasniti, terjatev pri razdelitvi sploh ne upošteva. Da ima prejemnik za eventualno potrebne informacije dovolj časa, bi se naj za razpis razdelilnega naroka podaljšal v § 209 izvrš. reda določeni termin na en mesec.

Glede ostalih vknjiženih pravic bi ne bilo treba spreminjati §§ 150 in 227, razun glede prevžitkov, ki sicer niso na prvem mestu vknjiženi, pač pa še pred zastavno pravico zahtevajočega upnika ali njegovo pravico do poplačila (t. j. zaznambo dražbenega postopanja). Vsaj tako vknjižene prevžitke bi moral zdražitelj prevzeti brez zaračuna na največji ponudek, ker se naj vendar uvažuje, da izvršilni red — § 330 — sicer bistveno ščiti prevžitkarja, dočim pa naj pri razdelitvi naenkrat izgubi edino, kar še ima, ker denarni nadomestek posebno v sedanjih časih nikoli ne ustreza živemu, katerega je poprej dobival in natura — in se ozir na prevžitkarja ne sme kratkomalo omalovaževati s splošno trditvijo, da govore proti

prevžitkarju ekonomski interesi, ker je prevžitkar itak le večna ovira gospodarstvu.

Če se naj ohrani ljudsko zaupanje do našega prava, naj v njem vladajo krščanska načela tako glede zavezanca kakor glede prevžitkarja, ki je vsled starosti in bolezni še bolj potreben, četudi se njuni interesi v tem slučaju nekako križajo, ker je upati na višje izkupilo in vsled tega morda na preostanek izkupila za zavezanca, če zdražitelj prevžitek prevzame na zaračun največjega ponudka, ne pa, če ga prevzame brez zaračuna.

III.

Nadalje izvršilni red v postopanju glede zopetne dražbe zemljišč ne daje zavezancu dovolj svobode, da si morebiti — četudi brez škode za upnike — še po možnosti opomore.

Tako se delajo zavezancu za dobo do pravomočno dovoljene zopetne dražbe ovire, da se izvršba tudi tedaj, kadar so zaht. upniki popolnem plačani in kadar so sporazumljeni vsi upravičenci bodisi iz zemljiškoknjižnih pravic ali iz prednostnih terjatev — le iz formalnih vzrokov ne more več ustavljati, češ, da zopetna dražba ni več zoper zavezanca naperjena izvršba, ker zavezanec ni več zemljiškoknjižni lastnik že drugemu domaknjenega posestva in ker teče izvršba le še v prid razdelilnega sklada, vsled česar se naj izvršba kar uradoma nadaljuje.

V tem oziru bi se lahko brez vsake škode prepustilo upravičencem, da se svobodno sporazumejo glede vprašanja, če se naj zopet zavezanec vpostavi kot zemljiškoknjižni lastnik posestva, ter glede tega, če, kako in komu naj jamči mudni zdražitelj za z zamudo event. povzročeno škodo. Tudi glede začasne uprave, ki se je morebiti po prvem domiku uvedla, bi se dala najti sporazumna določba o tem, če naj pripadejo čisti dohodki event. oškodovancem ali upnikom ali zavezancu. Z izrecno spremembo zakona, ki zajamči tako svobodo gibanja, bi se le ustreglo modernemu pravnemu naziranju, ki pušča pogodnikom kolikor moči svobode, kadar ni v škodo tretjih oseb, temveč se kakor v tem primeru le vpostavlja prejšnje posestno stanje.

Ustavitev dražbenega postopanja v zmislu § 200 št. 3 oziroma celo § 151 št. 3 na 6 mesecev pa naj ostane pri zopetni dražbi docela

izključena, ker bi se s takim zavlačevanjem izvršbe zmanjšala vrednost zemljišča. Namesto ustavitve po § 151 št. 3 se naj, če pri zopetni dražbi ni dosežen najmanjši ponudek ali sploh ni ponudnika, v soglasju s sedanjo prakso po event. potrebni novi cenitvi zemljišča in določitvi novega najnižjega ponudka razpiše novi termin.

Pri tej priliki naj tudi še opozarjamo na mnogo prestrogo določilo §-a 154, II. odstavka izvrš. r., po katerem znaša rok za rekurz zoper dovolitev zopetne dražbe le 8 dni. Vsled tega more mudni zdražitelj tudi le v tem kratkem roku 8 dni po obvestilu o dovolitvi zopetne dražbe z ozirom na dražbene pogoje položiti pri sodišču že v plačilo zapadle obroke izkupila, ker sicer izgubi prvotna dražba veljavnost. In zato se običajno v tem kratkem roku 8 dni hiti do vseh upnikov, katerih seveda ni vedno takoj najti —, da se od njih dobi potrebne izjave za prevzetje dolga namesto plačila v gotovini z istočasno razbremenitvijo dosedanjega dolžnika (§§ 171, 223) ali se pa oblega denarne zavode, da se še hitro dobi za odplačilo potrebni denar. Večkrat je potem tudi malenkost vzrok, da se stvar v kritičnih 8 dneh ni dala povoljno urediti — dasi bi se to lahko doseglo v količkaj primernejši dobi, — če se na primer omejnjeni rekurzni rok zoper dovolitev zopetne dražbe podaljša na 14 dni ali izjemno celo na 3 tedne, ker namreč navadno šele obvestilo o dovoljeni zopetni dražbi zadosti učinkuje na mudnega zdražitelja, da prevzete dolžnosti, katerim se po večini niti ni hotel odtegniti, tudi dejansko izpolni.

IV.

Končno bi se tudi še dalo z novimi določili o odložitvi izvršbe ustreči zavezancu in tudi zahtevajočemu upniku, če bi se smela poleg v §§ 42 in 46 izvrš. r. navedenih slučajev izvršba tudi — odložiti že na podlagi sporazuma zahtevajočega upnika in zavezanca. Da se pa zavezanca vendar tudi varuje novih stroškov, izvirajočih iz večkratnih predlogov za odložitve ter za zopetno nadaljevanje izvršbe, naj bi se dopuščala taka odložitve vedno le najmanj na dva mesca in še to pod pogojem, da bi morali obe stranki sodišču na znanje dati izrecno soglasje s tako odložitvijo.

Dosedanje določbe, po katerih se izvršba sporazumno sploh dejansko ne more odložiti na krajši čas, kakor na šest mesecev in sicer le na ta način, da se dražbeno postopanje po §§ 200, št. 3, ozi-

roma 282 ustavi na šest mesecev, — skoraj »preveč« ščitijo zavezanca radi prej označenih stroškov, ker se marsikak zahtevajoči upnik premisli čakati celih šest mesecev na plačilo ter že raje zahteva, da se hitro konča izvršba s prodajo — na škodo zavezanca, ki bi si bil v krajšem času tudi že lahko opomogel; na drugi strani bi čakanje na plačilo tekom krajše dobe tudi zahtevajočemu upniku še ne delalo težav.

Taka sprememba zakona glede odložitve bi bila tembolj utemeljena, ker se pri šestmesečni ustavitvi dražbenega postopanja dotično zemljišče običajno zanemarija, bodisi da zavezanec vsled izvršbe izgubi veselje do gospodarstva, ali pa, če se zemljišče prisilno upravlja, da često tuji upravnik skrbno ne gospodari. Nadalje je pomisliti, da se pri taki ustavitvi tudi ne čaka samo šest mesecev, temveč še dokaj delj, ker je v zmislu § 169 odrediti dražbo zemljišča še 1—2 meseca od dneva razpisa dalje. Tudi dražba premičnin se ne more vršiti takoj po poteku zadevnih šestih mesecev, ker je tudi njo poprej nanovo naznaniti in razglasiti po §§ 272 in 273 izvrš. reda.

Ker so le stvarni nagibi povzročili te vrste, ki naj posebno z ozirom na sedanje izvanredne gospodarske razmere vzbude presojanje težavnega zavezančevega stališča, zato upamo, da se bodo tudi le v tem zmislu uvaževale »sine ira et studio«.

Nekaj o novejših davčnih zakonih.

Spisal **Hilarij Vodopivec**, c. kr. finančni svetnik in deželni davčni nadzornik v Trstu.

V novejših davčnih zakonih ne najdemo več one preprostosti in točnosti, ki jo kažejo še zakoni izza osemdesetih let prejšnjega stoletja. Zakonodajalčeva volja se v novejših zakonih ne izraža jasno in točno, tvarina ni pregledno razvrščena in temeljne, kakor tudi izjemne določbe niso navedene dovolj izrazito.

Oglejmo si tipičen primer, zakon z dne 28. decembra 1911, drž. zak. št. 242! Dasi je ta zakon v materijalnem oziru precej kazuističen in zavozlan, bi se mu bila vendar lahko dala v marsičem